

FORSVARETS BYGNINGSTJENESTE
EIENDOMSAVDELINGEN

Katalog Østlandet

012352 Fossum brogalleri

Landsverneplan for Forsvaret
Verneplan for eiendommer, bygninger og anlegg

Fossung brogalleri

Etabl.nr.: 012352
Etabl.navn: Fossung brogalleri
Etablert år: 1914

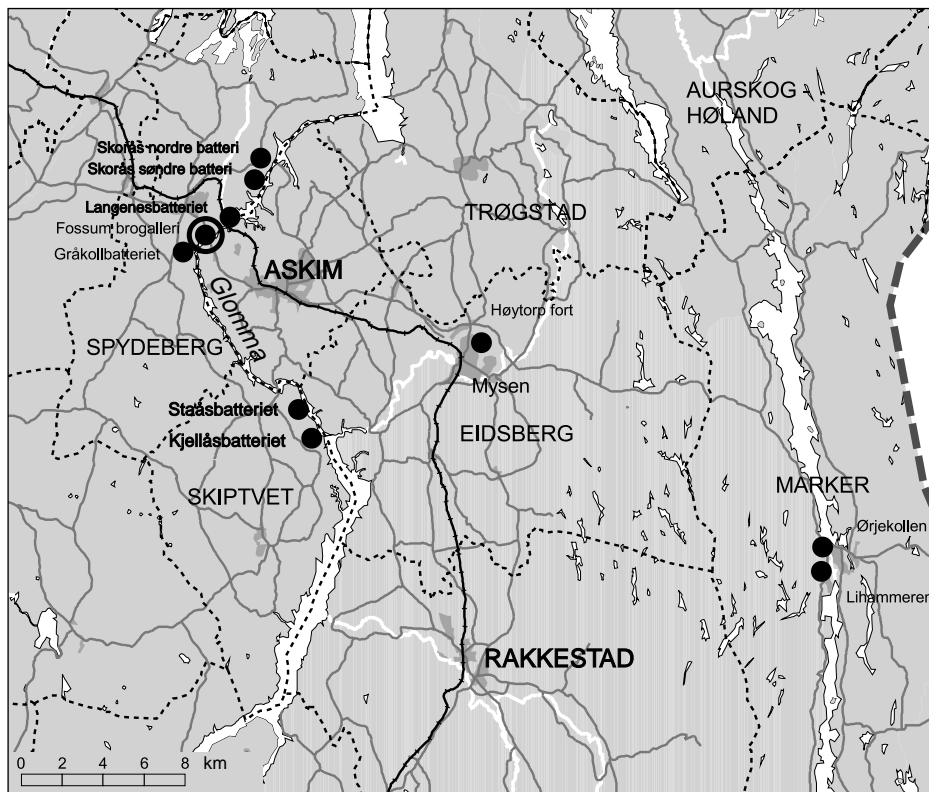
Opprinnelig forsvarsgren:
Hæren ved Festningsartilleriet

Nåværende funksjon:
Parkområde med tursti

Opprinnelig funksjon:
Grensebefestning

Opprinnelig operativ sammenheng

Brogalleriet ble anlagt som et av flere anlegg som skulle styrke Glommalinjens svakeste avsnitt etter unionsoppløsningen. Her var en viktig broovergang og ut fra avsnittet førte gode kommunikasjoner i alle retninger. Fjellgalleriet inngikk i nye Fossungstrøkets befestninger og ble underlagt Høytorp fort.

Fysisk miljø

Etablisementet ligger i en østvendt fjellvegg ved Glommas vestre bredd. Fra toppen av kollen er det utsyn over deler av elveløpet og nærmeste omgivelser, med kupert utmark og skogkledte åser øst for Glomma. Bare øverste del av kollen er fri for vegetasjon.

Brogalleriet er i all hovedsak sprengt inn i fjellet. Det består av en lang gang med fjellhaller og siderom. Anlegget fremstår som et råsprengt fjellanlegg. I siderommene finner man galleriets skyteskår, i alt syv stykker. I den innerste hallen står det en vedovn. Adkomst fra Glomma og broen leder i dag bratt opp mot fjellanleggets eneste inngang på sydøstre side, men en vei har opprinnelig kommet fra vest. Inngangspartiet er dekket bak en betongmurt vegg som går frem til fjellanleggets dør. Innvendig finnes en del opprinnelige detaljer som strømløpninger og spor etter mitraljøsestillingene.

Fjellanlegget har sitt motstykke ved Vaterholmen i Trøndelag.

Brogalleriets skyteskår kontrollerte veibroen over Glomma

Historikk

1905: Som et resultat av forhandlingene mellom Norge og Sverige etter unionsoppløsningen, ble sperrefort innenfor en nøytral sone demolert.

1911–13: Forsvarskommissjonen anbefalte i 1911 et galleriforsvar og fikk medhold av samtlige militære autoriteter. Veibroen skulle forsvares fra et galleri for mitraljøser og geværer, bygget inn i den bratte fjellveggen langs Glommas vestbredd. Hvert broforsvar skulle ellers forsynes med telefonforbindelse, optisk signalering, skuddobservasjon og en mindre, elektrisk lyskaster. Stortinget samtykket i 1913 til bygging av anleggene.

1914–17: Fossum brogalleri anlagt i en fjellside ved Glommas vestbredd.

1920-tallet: Fra midten av 1920-årene startet en gradvis nedbygging av Forsvaret. Brogalleriene ble stilt i reserve, og ble regnet som nedlagt fra 1930-tallet.

1940: Kamphandlinger ved Fossum bro under tyskernes invasjon. Galleriet var bygget mot angrep fra øst. Tyskerne kom fra vest. Det bli likevel ytt motstand og broen ble sprengt.

1990-tallet: Anlegget i god stand etter restaurering av Lions i samarbeide med Spydeberg kommune, HV-01 og Østfold fylkeskommune.

1994–95: En stiftelse for Fossum brogalleri dannet i 1994. Stiftelsen består av Askim og Spydeberg kommune, organisasjoner, enkeltpersoner, næringslivet og Landbruksavdelingen. Brogalleriet åpnet for publikum ca. 1995 for omvisninger i sommerhalvåret og ved spesielle anledninger.

1998: Anleggets eksteriøromgivelser tilrettelagt for adkomst, opp fra broen til galleriinngangen. En tidligere sti er erstattet med stentrinn lagt inn i terrenget.

Verneklasse:	1
Totalt ant. inv.:	4
Ant. inv. m/vern:	1

Brogalleriet med militærhistorisk landskap

Vern

Fossum brogalleri har militærhistorisk interesse som en del av et større forsvarssystem mot Sverige og hører til den siste generasjonen av befestninger som ble etablert etter Karlstadoverenskomsten. Fossumområdet har videre militærhistorisk verdi på grunn av kamphandlingene under felttoget i 1940.

Brogalleriet er av en sjelden konstruksjonstype, og er et viktig bidrag til å illustrere variasjonene innen denne befestningsgruppen.

Vernet omfatter fjellanlegget, murkonstruksjoner, voller, veier og alle spor etter militær aktivitet innenfor angitt område.

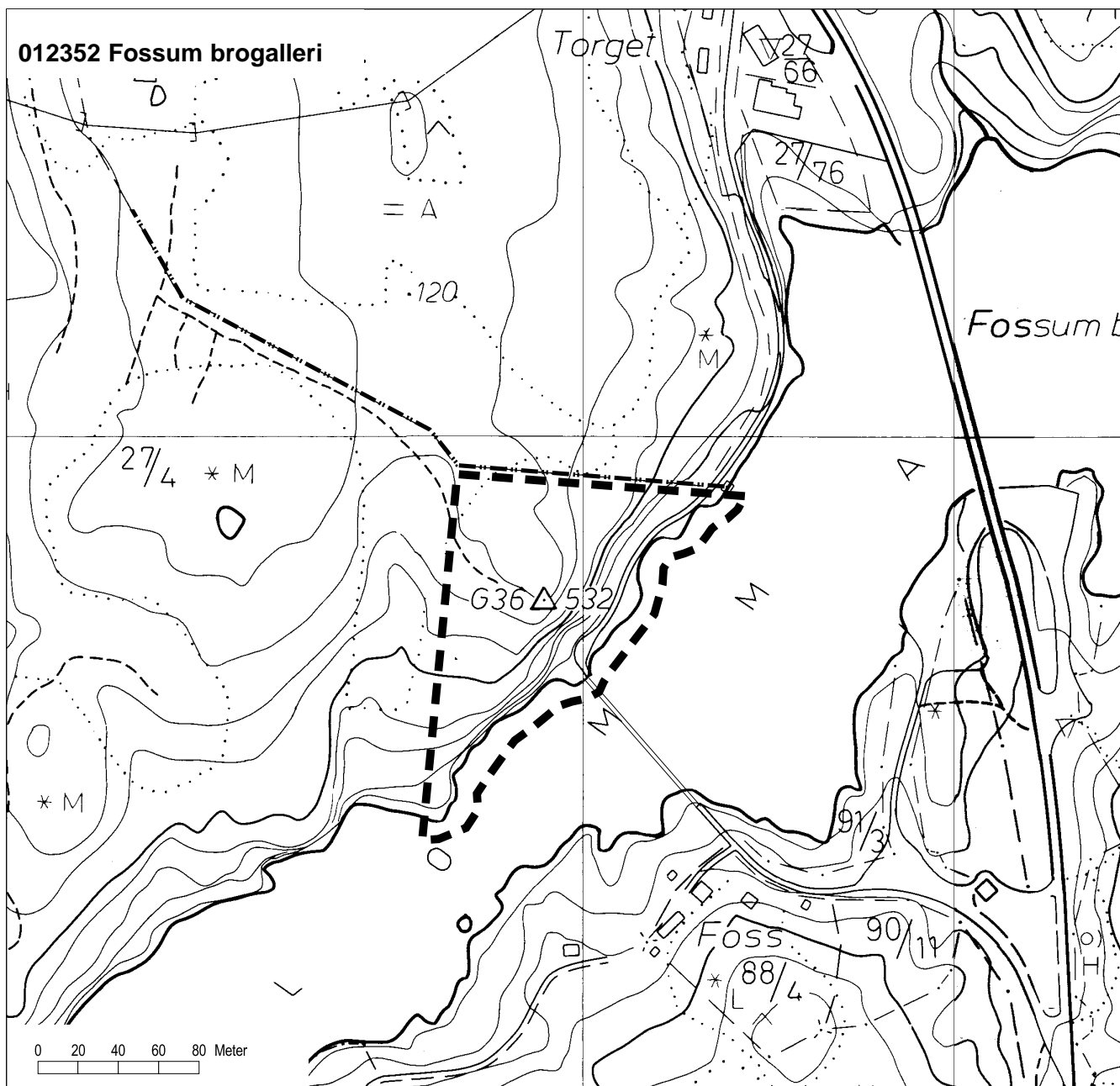
Fjellveggen skyteskår sett fra broen.

Fossum brogalleri, inngangspartiet med betongmuren og utsyn over Glomma

Fjellanleggets interiør, skyteskårene mot Glomma

Inventar som foreslås vernet

Bygninger med verneverdig eksteriør og interiør,
FKP verneklasse 1

Inv.nr.	Oppr. funksjon	År
1052	Galleri ved veibro	1914